

VESZPRÉMMEGYEI UJSÁG

Politikai lap. — Megjelenik minden esztörtökön és vasárnap.

Előfizetési árak: Egész évre 16 kor. Fél évre 8 kor.
Negyed évre 4 kor.

Kelkészek, tanítók, községi jegyzők 12 koronáért kapják a lapot.

Egyes szám ára 16 fillér.

Feladó szerkesztő és laptulajdonos:

Hj. Matkovich László.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Veszprém, Kossuth Lajos-utca 22.

Telefon: 174.

Csütörtökön, pénteken, vasárnap és hétfőn a lapok az utón is árusítatnak.

Ausztria ujjaalakulása.

Öfelsége Ausztria átalakulásáról a következő császári szöveget intézte az osztrák népekhez:

Hűséges osztrák népeimhez!

Amióta trónraléptem, szüntelenül arra törekedtem, hogy valamennyi népemnek kivívjam a kívánt békét s hogy Ausztria népeinek megmutassam azt az utat, amelyen népi egyéniségük erejét minden akadálytól és surlódástól mentesen, áldásos módon kifejthetik és szellemi és gazdasági jólétüket eredményesen érvényesíthetik.

A világháború iszonyatos küzdelme meggátolta eddig a béke munkáját. A hősiesség és hűség, az inség és a nélkülözések áldozatkész elviselése dicsőségesen védelmezték a hazát a súlyos időben. A háború súlyos áldozatainak biztosítaniok kellett a tisztességes békét, amely Isten segítségével már a küszöbön van.

Most tehát haladéktalanul meg kell kezdenünk a *haza ujjaépítését* természetesen, tehát megbízható alapokon. Az osztrák népek erre irányuló kívánságait gondosan figyelembe kell venni egymással, azután teljesíteni.

Elhatároztam, hogy ezt a munkát népeim szabad közreműködésével azoknak az alapelveknek a szellemében végzem el, amelyeket a szövetséges uralkodók békejavaslatukban magukévá tettek. *Ausztria, népeinek akaratához képest szövetségi államalakulást, melyben minden néplétszámú külön állami közösséget alkotó települési területén Ausztrialengyel területeinek a független len-*

nyel állammal való egyesítését ez semmiképpen sem érinti. Triest városa és területe népének kívánságához képest különleges álláshoz jut.

Ez az új alakulás, amely a magyar szent korona országainak integritását semmi tekintetben sem érinti, minden nemzeti különállamnak biztosítja önállóságát. De eredményesen fogja védeni a közös érdekeket is és mindenütt érvényesíteni fog, ahol a közösség az egyes államoknak életszükséglete. Különösen ajánlatos lesz valamennyi erőnek az egyesítésre azoknak a nagy feladatoknak jogos, méltányos és eredmény megoldásánál, melyek a háború visszahatásai.

Amíg ez az átalakulás törvényes úton végbemeget, a meglévő intézmények a közérdek megvédése végett változatlanul fennmaradnak. Kormányomat megbízom, hogy haladéktalanul késztesse el Ausztria ujjaépítését.

A népeket, amelyek önrendelkezési jogán az új birodalom felelt, felhívom, hogy nemzeti tanácsaik útján vegyenek részt a nagy munkában s hogy ezek a nemzeti tanácsok, amelyeket minden nemzet rajksztrábeli képviselőiből alkot, a népek érdekeit egymással szemben és a kormánnyal való érintkezésben érvényre juttassák.

Kívánom, hogy hazánk a benne egyesült nemzetek egyetértésével megszilárdítva, mint szabad népek szövetsége kerüljön ki a háború viharából. A Mindenható áldása legyen munkánkban, hogy a béke nagy műve, amelyet megépítünk, valamennyi népünknek szerencsét hozzon.

Bécs, 1918. október 16.

Karoly s. k.

Huszarek s. k.

Magyarország a perszonális unió alapján.

Wekerle bejelentette a képviselőházban a perszonális uniót. — Általános öröm a 48-as és 67-es pártok. — A Károlyi-párt hazasárlása. Az ántánt barátainak vallják magukat. — Botrány a képviselőházban, csaknem verekedés. — Vita a miniszterelnök bejelentése fölött. — Gr. Tisza István beszéde.

Amiért Kossuth apánk a száműzetés keserű kenyerével cserélte föl rajongva szeretett hazáját; amiért a magyarok legjobbjai: Irányi Dániel, Madarász József, Simonyi Ernő, az öreg Ugron Gábor, Kossuth Ferenc, utóbb gróf Apponyi Albert és mások hosszú esztendőknél át folytattak kitarító, de tisztességes politikai küzdelmet; ami a hatvanhetes politikusok szíve mélyén is épp olyan forró vágyként égett, mint a negyvennyolcasok lelkében; ami minden igaz hazafi szeme előtt, mint legszebb eszmény lebegett, — az most teljesedésbe ment. Teljesedésbe ment, mert megértett, meghozta, megérelte az idő. Nem a háború szülte, elkövetkezett volna anélkül is; de a háború siettetta, valórávalását előmozdította.

És ha csupán ez az egyetlen megfogható eredménye marad is négy és fél éves élet-halál harcunknak, elmondhatjuk, hogy hőseink megszentelt vére nem hiába áztatta a harc vészes mezejét.

Magyarország hivatalosan a perszonális unió alapján helyezkedett. Megszűnik az eddigi közösségünk a testvéri szeretetünkre békében sem méltó most a háború alatt pedig arra egyenesen méltatlan Ausztriával. Megszűnik a Deák, Ferenc által velük kötött ki-egyeztési szerződésünk, amelyet megbolygatni az okosan gondolkodó 67-es politikusok eddig azért nem akartak, mert féltették a zsörtölődő szomszédi viszonyban ugyan, de alapjában békében élő magyar nemzetet egy bizo-

nyára késhegyig menő közjogi harcba belevinni; és mert józan előrelátással ugyis meg bírták jósolni, hogy a szétválás *be fog következni magától*, ha Ausztria önmagával meghasonulva özszeomlik.

És ez be is következett; s vele együtt a mi függetlenségünk. Csupán az uralkodónk lesz már közös, ki tudja, nemsokára nem-e csak magyar király...? Érti a nagy, korszakalkotó események mély jelentőségét az uralkodó is, akinek tudtával és teljes hozzájárulásával jelentette be a képviselőház keddi ülésén dr. Wekerle Sándor miniszterelnök az elhatározó történelmi lépésünket.

A miniszterelnök beszéde lényegében a következő volt:

— Mindenekelőtt bejelentette, hogy ő felsége a kormány lemondását *nem fogadja el*, azt az ügyek tovább intézésével megbízta és *bizalmáról biztosította*. Majd röviden jelezte, hogy a képviselőház ősi munkájának milyen programot szán. Dacára azonban — ugymond — hogy számos szociális, népjóléti és egyéb törvényjavaslat van előkészítve, nem terjeszti azokat tárgyalás alá, mert időközben a politikai helyzet úgy változott, hogy az minden olyan kérdést félre kell tenni, mely ellentétet idézhetne elő a ház tagjai közt és így csak azokra a kérdésekre szorítkozhatunk, amelyek mellett bizonyos *egyhangúság* biztosítható. Mert két körülmény állott elő. Először a *békeakció*, másfelől pedig az az *átalakulás*, amelyen az osztrák tartományok mennek legközelebb keresztül. Az első szükségessé teszi az erőnek tömörítését. A békeakció sikeres keresztülvitele egyértelműséget kíván meg, hogy teljes erővel léphessünk föl, a második pedig szükségessé teszi *államjogi helyzetünknek átállítását*.

A békeakcióról csak annyit jegyez meg, hogy mi a Wilson-féle 14 pont és Wilson északamerikai elnöknek egyéb nyilatkozatai alapján a békeajánlatot megtettük. Az is tudva van, hogy Wilsonnak feltételeit elfogadjuk. Közvetlen jegyzéket tőle ugyan nem kaptunk, ezt várjuk. Mihelyt megérkezik, a Házal annak tartamáról és azzal szemben elfogalandó álláspontunkról közelebből tájékoztatja. Miután meggyőződése, hogy ez a kérdés a vita során még többféle beállításban fog előkerülni, erről bővebben nem nyilatkozott, hanem áttér annak a politikai helyzetnek esztelésére, amelyet az Ausztriában végbemenő átalakulás *okvetlenül* maga után von.

Köztudomású dolog, hogy Ausztria *szederatív* alapon igyekszik belügyeit rendezni. Ez *melőzhetatlenné* teszi, hogy a perszonális unió alapján helyezkedjünk. Ez *melőzhetatlenné* teszi a perszonális unió alapján politikai, gazdasági és védelmi rendszerünknek *önálló és független* rendezését. Mivel pedig közös ügyeink megszűnnek, ez nagyon természetesen *maga után vonja az 1867. XII. törvények megváltoztatását*.

De önálló berendezkedésünk mellett is érvényre kell hoznunk, illetőleg fenntartanunk

az 1723. évi I. II. törvények rendelkezéseit, amelyekben kölcsönös védelemtől van szó. Állami integritásunk sértetlen megóvása, az állam egysége voltának föntartása olyan feladatok, amelyeket együttes erővel, mindenképpen meg kell oldanunk. E keretekben belül — amint humanusan bántunk el mindig a különböző nemzetiségekkel — a nemzetiségeknek, akik erődévsé multunk ellenére változatlan erővel, sőt azt meri mondani, megsokasodott számmal vannak itten, egyéni jogot kívánunk adni. A Wilson féle tételek elfogadása által nem jutottunk ellentétbe a mi hagyományos álláspontunkkal. Amennyire azt az egyéni teljes egyenlőségűség megengedi és az állam egységének és megoszthatatlanságának föntartása lehetővé teszi, szívesen fogjuk a nemzetiségi igényeket kielégíteni és e fölött velük tárgyalásokba bocsátkozni, helyesebben szólva nem velük tárgyalásokba bocsátkozni, hanem kívánságaik figyelembevételével a törvényhozásnak megfelelő előterjesztéseket tenni.

Természetesen más megítélés alá esik Horvátországhoz való viszonyunk, amennyiben a horvát politikai nemzet és annak terri-tóriuma törvényeinkben nemcsak el van ismerve, hanem biztosítva is van. Az állami közösség változatlan föntartása és megóvása mellett készséggel engedünk tért ama kívánságoknak, hogy a velük kötött, az 1868. XXX. törvényekben foglalt egyezmény az ott előírt uton revízió alá vételek és kívánságaik teljesítése önálló fejlődésük értelmében lehetővé téssék.

Nem tartanám célszerűnek, hogy ez elvek keresztülviteléről most részletekbe bocsátkozzon. Hiszen a részletek megvitatása rövid idő alatt el fog következni. Csak annyit tart szükségesnek megjegyezni, hogy az önálló alapra való helyezkedés nem jelentheti azt, hogy rohamosan, erőszakosan, minden előkészület nélkül szakítsunk. Hanem igenis jelent gondos előkészítést, önálló berendezést ez alapon való megállapítását, kölcsönös gazdasági és védelmi viszonyunknak rendezését és labonyoltását a mai alappontra keletkezett pénzügyi relációknak. Ez következetes, okos és valódi keresztülvitele a perszonális uniónak. Ha így járunk el, akkor az önálló alapon való berendezésünkkel nem a disszociáció elemét vesszük bele közéletünkbe, hanem ellenkezőleg a konszolidáció olyan biztosítékát teremtjük meg, amely erősségünk lesz a béke megköltésénél és biztos erőssége lesz a dinasztidnak, sőt az osztrák kötelekbe tartozó országok helyzetének és együttes birtoklásának is. Ezeket a nagy célokat azonban teljes biztossággal csak úgy érhetjük el, ha a nemzeti erőt egységesen irányítjuk feljűk.

Nem lenne méltó a mai átalakulás történelmi jelentőségéhez, ha most hosszadalmas érveléssel akarná biztosítani az együttműködés célszerűségét, szükségességét. Elő brületteként benne él az minden magyar ember szívében és gondolatvilágában. Azért ebben a komoly pillanatban csak egy kérést intézhet és csak egy tanácsot adhat a ház minden tagjának. Tegyük félre legalább a béke megköltésig minden szétválasztó kérdést feljűk a múlt küzdelmeit, ellentéteit, személyes torzalkodásait, egyesüljünk mindannyian az önálló, független Magyarországnak nemcsak kinyilvánításában, hanem megteremtésében is.

De nehogy azt hidd kedves olvasó, hogy a miniszterelnök bejelentése, a perszonális unió egyhangú lelkesedést keltett a magyar képviselőházban. A kormánypart, a munkapárt, az Apponyi part és a középső baloldal lelkesen ünnepezték a nagy eseményt. De a Károlyi-part és a nemzetiségek nem örültek neki, sőt inkább a legotrombább módon tüntettek ellene. Már a

miniszterelnök beszédét durva és sértő közbeszólásokkal zavarták ahelyett, hogy — miként eleink 48-ban — a helyzethez illő méltóságteljes magatartást tanúsítottak volna. Amikor pedig a saját vezérük állott fel szólásra, egészen szabadjára eresztették gonosz indulataikat és olyan botrányt csaptak, ami örök szégyenére válik a magyar névnek.

— Elérkezett az ő órájuk. — mondotta felszólalásában gróf Károlyi Mihály, aki itt, a képviselőházban is megismételte, amit a delegációban mondott. Védelmébe vette az ellenséget, támadta Németszágot, a magyar politikusokat — persze az ő partja kivételével — a vádlottak padjára akarta küldeni és azt a vakmerő kijelentést tette, hogy az egész háború csak félvezetés volt.

De erre már a többség, ez a nagy kamasz, amely eddig türelemmel tűrte a hazafiatlan kisebbség hepciáskodását, szintén kijött a sodrából.

— Gyálozat! Hazadrúds! Gasság! Ántánt ügynökök! — zúgott föl sorjaiból, de a Károlyi part nem róstaite a dolgot, hanem miközben visszagorombáskodott, a part két tagja: Lovász Márton és Vass János (a híres volt buldogg főispán) büszkén kiállottak:

— Igenis antantbarátok vagyunk! Az antanttal megvünk, nem Németszaggal!

Ez aztán egészen elmerészeltette a helyzetet. Az öreg Polónyi Géza, aki a régi 48-asok közül való, hiába kiabálta a Károlyi part felé:

— Megfordul Irányi Dániel a sírjában, ha ezt látja! Ötven évig küzdöttünk a perszonális unióért, ne gyálazzatok meg, amikor megkaptuk!

Nem használt. A Károlyi-part, köztük Polónyi saját fia, lehurrogták az öreg Polónyit. A munkapárt és kormánypart pedig felugrott helyéről és felémelt ököllel rohant Károlyiakra. Csak Tiszának, Wékoriének és Szerényi miniszternek sikerült nagynehezen lecsendesíteni őket s megakadályozni a dulakodást. Herceg Windischgrätz közéletmező miniszter még akkor is fűggett:

— Magyarország függetlenségének kihirdetése napján így viselkedni gyálozat. Be kell csukni ezt az embert! (Már mint Károlyi Mihályt. — A Szerk.) Ez nem békecsinálás, hanem közönséges hiványás.

Báró Lévay Lajos munkapárti képviselő pedig dühösen kiállotta:

— Kipofozom Károlyit, ha még egyszer be meri tenni a lábát ebbe a terembe! És meg is tette volna. Csak Tisza látván, aki szavát vette, hogy nem cselekszi ezt, akadályozta meg benne.

Nagy nehezen csillapodott le az izgatott hangulat. A két képviselőt, akik ántánt barátnak vallották magukat, a ház a mentelmi bizottsághoz utasította, amely azt javasolta, hogy nevezettek, akik a velünk harcban álló nemzetekkel való barátsággal kérkedtek, jegyzőkönyvi megrovásban részesítendőek és ez kerületekben falragaszokon közzéteendő. A ház ezt elhatározta.

Csütörtökön aztán folytatták a megkezdett vitát a miniszterelnök bejelentése fölött. A felszólalásokból, amelyeket részletesen ismertetni térünk nem engedni, kiemeljük gróf Tisza Istvánét, amely megint ékes tanúságtétele volt a hazájáért rajongó s annak jövőjéért aggódo, igaz hazafilékeknek.

Tisza legelőször is férfias nyíltsággal levonta a változott viszonyok következményeit és ráállt a perszonális unió alapjára. De félrendszerűségeivel nem elégedhetünk meg, külön kell

választani a hadsereget és a külügy képviselőket is.

Mélyeséges hatást keltett, amikor elismerte, hogy a háborút elvesztettük és ebből arra a következtetésre jutott, hogy most már keresnünk kell a békének azt a módját, amelyik hazánkra legelőnyösebb. Bele kell helyezkedni a népek szövetségébe, ami — s itt a becsület, szótartó magyar ember jelleme érzett ki — nem hűtlenség a németek iránt, hiszen velük és az egész világgal együtt tesszük ezt.

Mint máskor is a háború súlyos napjaiban, igyekezett lelkére beszélni politikai ellenfeleinek, hogy e válságos napokban egyesülj erővel küzdenek a nemzet szent érdekeiért és kövessünk el mindent, becsületos meggyőző munkával világosítsuk fel az ellenséget, különösen pedig az amerikai elnököt, hogy amit reánk kentek, az rágalom. Nem nyomjuk el a nemzetiségeinket, a demokratikus fejlődés útján vagyunk, hódító szándék nélkül csak önvédelmi harcot vívtunk minden gyűlölség nélkül, de annál na'yobb lovagiasággal.

A meggyőzésnek olyan erejével, az önzetlenségnek akkora varázsával beszélt és a hohszerelem tüzének akkora lángja csapott ki szavaiból, hogy egyes részeknél még a Károlyi-part néhány tagja is megfedkezett magáról s amíg a többiek le nem torkolták őket, együtt tapsoltak és együtt helyeselték a viharosan éljenző többi partokkal. Amikor pedig a lemondó fájdalom rezgett ki hangjából, miközben figyelmeztetett:

— Romboljunk le a magyar nemzeti állam épületéből annyit, amennyi elkerülhetetlenül szükséges, de ne segítsünk ellenségeinknek azzal, hogy magunk romboljuk le azt, amit ők esetleg nem is érintenének — igen sokaknak szemében megcsillant a könny, nemcsak a teremben, hanem a karzatokon is.

Sajnos, hogy a gyönyörű beszédet csak ilyen rövid kivonatban ösmertethettük kényszerűségből. De visszatérünk reá, mert szükségét látjuk — kivált ezekben a napokban, — hogy annak igazságai minden jó magyarnak a szívébe bevésődjenek.

Politikai hírek.

— Külügyminiszterünk a békeről. Jeleztük legutóbb röviden, hogy gróf Burián István külügyminiszter a magyar delegáció hadügyi albizottságának ülésén kedden nagy beszédet mondott. Ennek nevezetes pontjait szükségesnek látjuk kiemelni. Legelőször is kijelentette, hogy Bulgária kiválása folytán úgy alakult a helyzet, hogy többé döntő fegyveres sikert nem várhatunk. Azután kissé talán jóakarattal is, megasztalta Wilson amerikai elnök békeponyjait, amelyek sosem nélkülöztek a tiszta emberiség szellemét. Sőt — ugymond — ha az elnök azt mondja, hogy a nemzeti célok egyre inkább a háttérbe szorultak s azok helyébe egy világosságra ébredt emberiség közös célja lépett, ugy mi ezzel a felfogással szemben is megértéssel viseltünk és csatlakozunk Wilson alapelveihez, amelyek üdvös befolyást fog-nak gyakorolni a monarchia két állama belső

az 1723. évi I. II. törvényeikk rendelkezéseit, amelyekben kölcsonb védelemről van szó. Állami integritásunk sértetlen megóvása, az állam egysége voltának föntartása olyan feladatok, amelyeket együttes erővel, mindenáron meg kell oldanunk. E kereteken belül — amint humanusan bántunk el mindig a különböző nemzetiségekkel — a nemzetiségeknek, akik országos múltunk ellenére változatlan erővel, sőt azt meri mondani, meg sokasodott számmal vannak itten, egyéni jogot kívánunk adni. A Wilson féle tételek elfogadása által nem jutottunk ellentétbe a mi hagyományos álláspontunkkal. Amennyire azt az egyéni teljes egyenlőjóság megengedi és az állam egységének és megoszthatatlanságának föntartása lehetővé teszi, szívesen fogjuk a nemzetiségi igényeket kielégíteni és e fölött velük tárgyalásokba bocsátkozni, helyesebben szólva nem velük tárgyalásokba bocsátkozni, hanem kívánságaik figyelembevételével a törvényhozásnak megfelelő előterjesztéseket tenni.

Természetesen más megítélés alá esik Horvátországhoz való viszonyunk, amennyiben a horvát politikai nemzet és annak terri-tóriuma törvényeinkben nemcsak el van ismerve, hanem biztosítva is van. Az állami közösség változatlan föntartása és megóvása mellett készséggel engedünk tért ama kívánságoknak, hogy a velük kötött, az 1868. XXX. törvényekben foglalt egyezmény az ott érintett uton revízió alá véssék és kívánságaik teljesítése önálló fejlődésük értelmében lehetővé téssék.

Nem tartaná célszerűnek, hogy ez elvek keresztülviteléről most részletekbe bocsátkozzon. Hiszen a részletek megvitatása rövid idő alatt el fog következni. Csak annyit tart szükségesnek megjegyezni, hogy az önálló alapra való helyezkedés nem jelentheti azt, hogy rohamosan, erőszakosan, minden előkészület nélkül szakítsunk. Hanem igenis jelent gondos előkészítést, önálló berendezést ez alapon való megállapítását, kölcsönös gazdasági és védelmi viszonyunknak rendezését és lebonyolítását a mai alapokon keletkezett pénzügyi relációknak. Ez következetes, okos és valódi keresztülvitele a perszonális uniónak. Ha így járunk el, akkor az önálló alapon való berendezésünkkel nem a disszociáció elemét vesszük bele közéletünkbe, hanem ellenkezőleg a konszolidáció olyan biztosítékát teremjük meg, amely erősségünk lesz a béke megköltésénél és biztos erőssége lesz a dinasztának, sőt az osztrák kötelekbe tartozó országok helyzetének és együttes birtoklásának is. Ezeket a nagy célokat azonban teljes biztossággal csak úgy érhetjük el, ha a nemzeti erőt egységesen irányítjuk feljűk.

Nem lenne mellő a mai átalakulás történelmi jelentőségéhez, ha most hosszadalmas érveléssel akarná biztosítani az együttműködés célszerűségét, szükségességét. Elő árulatsként benne él az minden magyar ember szívében és gondolatvilágában. Azért ebben a komoly pillanatban csak egy kérést intézhet és csak egy tanácsot adhat a ház minden tagjának. Tegyük feltelegalább a béke megköltéséig minden szótvalassó kérdést feladjuk a múlt küzdelmeit, ellentéteit, személyes torzalkodásait, egyesüljünk mindannyian az önálló, független Magyarországnak nemcsak kívánalmában, hanem megteremtésében is.

De nehogy azt hidd kedves olvasó, hogy a miniszterelnök bejelentése, a perszonális unió egyhangú lelkesedést keltett a magyar képviselőházban. A kormánypart, a munkapárt, az Apponyi part és a középső baloldal lelkesen ünnepelték a nagy eseményt. De a Károlyi-párt és a nemzetiségek nem örültek neki, sőt inkább a legotrombább módon tüntettek ellene. Már a

miniszterelnök beszédét durva és sértő közbeszólásokkal zavarták ahelyett, hogy — miként eleink 48-ban — a helyzethez illő méltóságteljes magatartást tanúsítottak volna. Amikor pedig a saját vezérük állott fel szólásra, egészen szabadjára eresztették gonosz indulataikat és olyan botrányt csaptak, ami örök szégyenére válik a magyar névnek.

— Elérkezett az ő órájuk. — mondotta felszólalásában gróf Károlyi Mihály, aki itt, a képviselőházban is megismételte, amit a delegációban mondott. Védelmébe vette az ellenséget, támadta Németországot, a magyar politikusokat — persze az ő pártja kivételével — a vádlottak padjára akarta küldeni és azt a vakmerő kijelentést tette, hogy az egész háború csak félrevezetés volt.

De erre már a többség, ez a nagy kamasz, amely eddig türelmemmel tűrte a hazafiatlan kisebbség hepciáskodását, szintén kijött a sodrából.

— Gyálozat! Hazadulds! Gasság! Antant ügynekök! — zúgott föl sorairól, de a Károlyi part nem börtalte a dolgot, hanem miközben visszagorombáskodott, a part két tagja: Lovász Márton és Vass János (a híres volt buldogg főispán), büszken kiáltották:

— Igenis antantbarátok vagyunk! Az antanttal megvünk, nem Németországgal!

Ez aztán egészen elmerészeltette a helyzetet. Az öreg Polonyi Géza, aki a régi 48-asok közül való, hiába kiabálta a Károlyi part felé:

— Megfordul Irányi Dániel a sírjában, ha ezt látja! Ötven évig küzdöttünk a perszonális unióért, ne gyálazzatok meg, amikor megvünk!

Nem használt. A Károlyi-párt, köztük Polonyi saját fia, lehurrogta az öreg Polonyit. A munkapárt és kormánypart pedig felugrott helyéről és fölemelt ököllel rohant Károlyiakra. Csak Tiszának, Wekerlének és Sztéryni miniszternek sikerült nagyneljezen lecsendesíteni őket s megakadályozni a dulakodást. Herceg Windischgrätz közlelmező miniszter még akkor is tiltott:

— Magyarország függetlenségének kihirdetése napján így viselkedni gyálozat. Be kell csukni ezt az embert! (Már mint Károlyi Mihályt. — A Szerk.) Ez nem békecsinálás, hanem közönséges hiványosság.

Báró Lévy Lajos munkapárti képviselő pedig dühösen kiáltotta:

— Kipofozom Károlyit, ha még egyszer be meri tenni a lábát ebbe a terembe! És meg is tette volna. Csak Tisza István, aki szavát vette, hogy nem cselekszi ezt, akadályozta meg benne.

Nagy nehezen csillapodott le az izgatott hangulat. A két képviselőt, akik antant barátoknak vallották magukat, a ház a mentelmi bizottsághoz utasította, amely azt javasolta, hogy nevezettek, akik a velünk harcban álló nemzetekkel való barátsággal kérkedtek, jegyzőkönyvi megrovásban részesítendőek és ez kerületeikben falragaszokon közzéteendő. A ház ezt elhatározta.

Csütörtökön aztán folytatták a megkezdett vitát a miniszterelnök bejelentése fölött. A felszólalásokból, amelyeket részletesen ismertetni terünk nem engedi, kiemeljük gróf Tisza Istvánét, amely megint ékes tanúságtétele volt a hazájáért rajongó s annak jövőjéért aggódo, igaz hazafitéleknek.

Tisza legelőször is férfias nyíltsággal levonta a változott viszonyok következményeit és ráállt a perszonális unió alapjára. De félrendszabályokkal nem elégedhetünk meg, külön kell

választani a hadsereget és a külügyi képviseletet is.

Mélységes hatást keltett, amikor elismerte, hogy a háborút elvesztettük és ebből arra a következtetésre jutott, hogy most már keresnünk kell a békének azt a módját, amelyik hazánkra legelőnyösebb. Bele kell helyezkedni a népek szövetségébe, ami — s itt a becsület, szótartó magyar ember jelleme érzett ki — nem hüllenség a németek iránt, hiszen velük és az egész világgal együtt tesszük ezt.

Mint máskor is a háború súlyos napjaiban, igyekezett lelkére beszélni politikai ellenfeleinek, hogy e válságos napokban egyesült erővel küzdjenek a nemzet szent érdekeiért és kövessünk el mindent, becsületet meggyőző munkával világosítsuk fel az ellenséget, különösen pedig az amerikai elnököt, hogy amit reánk kentek, az rágalom. Nem nyomjuk el a nemzetiségeinket, a demokratikus fejlődés útján vagyunk, hódító szándék nélkül csak önvédelmi harcot vívtunk minden gyűlölség nélkül, de annál nagyobb lovagiassággal.

A meggyőzésnek olyan erejével, az önzetlenségnek akkora varázsával beszélt és a hőszerelem tüzeinek akkora lángja csapott ki szavaiból, hogy egyes részekenél még a Károlyi-párt néhány tagja is megfedekezett magáról s amíg a többiek le nem torkolták őket, együtt tapsoltak és együtt helyeztek a viharosan éljenző többi pártokkal. Amikor pedig a lemondó fájdalom regett ki hangjából, miközben figyelmeztetett:

— Romboljunk le a magyar nemzeti állam épületéből annyit, amennyi elkerülhetetlenül szükséges, de ne segítsünk ellenségeinknek azzal, hogy magunk romboljuk le azt, amit ők esetleg nem is érintenének — igen sokaknak szemében megcsillant a könny, nemcsak a teremben, hanem a karzatokon is.

Sajnos, hogy a gyönyörű beszédet csak ilyen rövid kivonatban ösmertethettük kényszerűségből. De visszatérünk reá, mert szükségét látjuk — kivált ezekben a napokban, — hogy annak igazsagai minden jó magyarnak a szívébe bevésődjenek.

Politikai hírek.

— Külügyminiszterünk a békeről. Jeleztük legutóbb röviden, hogy gróf Burián István külügyminiszter a magyar delegáció hadügyi albizottságának ülésén kedden nagy beszédet mondott. Ennek nevezetes pontjait szükségesnek látjuk kiemelni. Legelőször is kijelentette, hogy Bulgária kiválása folytán úgy alakult a helyzet, hogy többé döntő fegyveres sikert nem várhatunk. Azután kissé talán jóakarattal is, magasztalta Wilson amerikai elnök békeponyjait, amelyek sosem nélkülözték a tiszta emberiség szellemét. Sőt — ugymond — ha az elnök azt mondja, hogy a nemzeti célok egyre inkább a háttérbe szorultak s azok helyébe egy világosságra ébredt emberiség közös célja lépett, úgy mi ezzel a fellegással szemben is megértéssel viseltetünk és csatlakozunk Wilson alapelveihez, amelyek údvös befolyást fog-nak gyakorolni a monarchia két állama belső

átalakulására is (?) Beszél azután arról, hogy a megszállott területeket Németországgal közösen őrítjük ki s kijelentette, hogy küszöbön állónak látja az ellenségeskedés megszüntetését. A moharkia belső viszonyainak kiépítéséről, a népszövetségről, Lengyelország, Románia és Ukrajna helyzetéről szólt, végül azt hangoztatta, hogy ha befelé szűzhez is a monarchia népeit, kifelé azért egységes egészet alkotnak. — Hát bizony mindehhez még sok szó férne, de most hallgassunk. — Az osztrák delegációban aztán már Wilsonnak a németekhez intézett válasza után nyilatkozott Burián. Ma is jó reményt táplál, mert a helyzet a jegyzékkel nem változott. Amit Wilson kíván, a német alkotmány átalakítása már megdőlt. Fegyverszünetről meg persze, hogy csak mindkét fél köthet megegyezést, ellenkező esetben teljes megadás volna és megalázása Németországnak. Már pedig ez ellenkezőnek Wilson elvével, hogy a béke nem lehet erőszakos.

— Károlyi Mihály a delegációban. A magyar delegáció keddi ülésén — amint jeleztük — gróf Károlyi Mihály is felszólalt. Vádbeszédet tartott, amint ő elnevezte. Azt mondta, hogy a háborút a mi külügyi kormányunk okozta, mert olyan ultimátumot küldtünk Szerbiának, amelyet „egy önnillóságára féltékeny állam” nem fogadhatott el. (Mi ellenben belenyugodhattunk volna a trónörökös párra meggyilkolásába, ugy-e? — A szerk.) Dajkamesének mondotta, hogy Németország nem tudott volna erről az ultimátumról, ő a császárnak bizalmas beszélgetéséből tudja, hogy Németország előre tudott a háborúról. (Persze, a malom alatt beszélt meg Vilmos császár Tiszával — A szerk.) Hogy megverték bennünket, az az oka, hogy nem szakadtunk el Németországtól, pedig királyunk akarta, de a diplomácia tügyetlen volt. Támadta aztán a német szövetséget, a militarizmust, tengeralfjárdókat, sít, s végül oda lyukadt ki, hogy most ült az ő órája. (Ejnye de sokszor ült — A szerk.) és most megmondhatja Tiszának az igazat, aki őt mindig lekicsinyelte. (Hát ezért lett ántánt-párti a gróf ur? — A szerk.) Az mellesleg, hogy Wilson és a többi ántánt diplomata a szive mélyén békepartí vagy sem, de tény, hogy valóságos keresztasz hadjáratot vezettek ellentünk a béke jelszavával s anynyit hangoztatták (Az ám, itthon gróf Károlyi ur! — A szerk.), hogy valóságos erő lett belőle. Aztán támadta Czernint a breszlitovszki békéért, végül kijelentette, hogy a delegáció már suvix. Ezzel befejezte dicső beszédét.

— Erők egyesítése. Ugylátszik mégis meglesz. A munkapártban gróf Tisza István, a kormánypartban Wekerle Sándor miniszterelnök tartott mellette lelkes beszédet. Valószínűleg a munkapárt és kormánypart (48-as alkotmánypart) egybeolvad és keresni fogják az együttműködést más párttal, amelyek a külpolitikába egyelőrtelenek velük. Ilyenek az Andrássy, Apponyi és Bizony csoportok.

Wilson második válasza Németországnak.

Külügyi hivatal, október 14. Uram! A német kormány október 12-iki közléseire válaszolva, amelyet ma adott át Ön nekem, van szerencsém a következő válasz átadására megkönni:

Az Egyesült-Államok elnökének a kongresszushoz intézett 1918. év január 8-iki üzenetében és a következő üzenetekben között pohioknak a mostani német kormány, és a német birodalmi gyűlés nagy többsége által való korlátlan elfogadása arra jogosítja fel az elnököt, hogy a német kormány 1918. október 5-iki és 12-iki közlésére nyilt és egyenes nyilatkozatot tegyen.

Tisztázni kell azt a körülményt, hogy a kiírítás végrehajtása és a fegyverszünet feltétele olyan dolgok, a

melyeket az Egyesült-Államok kormánya és a szövetséges kormányok katonai tanácsadóinak ítéletére és tanácsára kell bízni és az elnök kötelességének tartja annak a kijelentését, hogy az Egyesült-Államok kormánya semmiféle olyan rendezést sem fogadhat el, amely nem ad teljes és kielégítő biztosítékokat és kezességeket az Egyesült-Államok és a szövetségesek hadseregeinek katonai fölényességére nézve a harctéren.

Az elnök bizik benne, hogy felteheti, hogy a szövetséges kormányok is így ítélnék és határoznak. Az elnök kötelességének tartja, hogy hozzátegye ehhez, hogy sem az Egyesült-Államok kormánya, sem ő maga nem tartja egészen biztosnak, hogy azok a kormányok, amelyekkel az Egyesült-Államok mint hadviselőkkal szövetségben vannak, hozzájárulnak a fegyverszünetről való tanácskozáshoz mindaddig, amíg Németország haderőt folytatják törvénytelen és embertelen cselekedeteiket, amelyeket még nem hagytak abba.

Ugyanakkor, amidőn a német kormány az Egyesült-Államok kormányának békeajajását tett, tengeralfjárdói avval foglalkoztak, hogy személyszállító hajókat süllyesztettek el a tengeren és nemcsak a hajókat, hanem azokat a csónakokat is, amelyekben az utasok és a hajók személyzete igyekeztek biztonságba jutni. A német hadseregek Flandriából és Franciaországból való kényszerű visszavonulásuk közben olyan szándékos pusztítást visznek végbe, amelyet a civilizált hadviselés szabályai és szokásai egyenes megsértésének kell tekinteni. A városokat és falvakat, amelyeket nem pusztítanak el, mindenből kifosztják, sőt gyakran a lakókat is kirabolják. Nem lehet elvárni, hogy a németek ellen szövetkezett nemzetek hozzájárulnának a fegyverszünethez mindaddig, amíg a németek az embertelen cselekedeteiket, a fosztogatást és a pusztítást folytatják, amelyre a szövetségesek méltán tekintenek borzalommal és felháborodott lélekkel.

Az is szükséges, nehogy félreértés támadjon, hogy az elnök nagy nyomatékkal hívja fel a német kormány figyelmét a békefeltételek egyikének megszövegezésére és nyilvánvaló szándékára (to the language and plain intent), amelyet a német kormány most elfogadott. Ez a pont az elnöknek abban az üzenetében van, amelyet az évi július 4-én Mount Vernonban mondott el. Ez a pont így szól:

„Minden önkényes hatalom megsemmisítése, mindenütt, amely egyedül, tiokban és saját kedve szerint megzavarja a békét, vagy ha most nem lehet megsemmisíteni, legalább is a tényleges tehetetlenség fokára kell csökkenteni.”

És az a hatalom, amely mostanig a német nemzeten uralkodott, oly természetű, aminő itt le van írva.

A német népnek módjában van, hogy változtasson ezen. Wilson elnök fent említett szavai természetesen egyikét jelentik ama feltételeknek, amelyeket még a béke előtt teljesíteni kell, ha a békét a német nép a saját cselekményével akarja elérni.

Az elnök kötelezettnek érzi magát annak kijelentésére, hogy a béke egész megvalósítása nézete szerint függeni fog azon biztosítékok határozottságától és kötelező jellegétől, amelyek ebben az alapvető kérdésben nyújthatók lesznek. Elengedhetetlen az, hogy a Németország ellen szövetkezett kormányok kétségtelenül tudják azt, hogy kívül tárgyalnak.

Az elnök külön választ fog küldeni Ausztria-Magyarország császári és királyi kormányának.

Fogadja, uram, nagyrabecsülésem ismételt kifejezését.

Lansing Róbert.

Hírek.

— Merénylet gróf Tisza István ellen. Szerdán, amikor a képviselőház üléséről gróf Tisza István távozni és feleségével automobilba akart ülni, egy Leitner-Lékai János nevű, 23 éves, tüdő- és idegvesztes fiatalember revolverrel le akarta löni. A revolver — hála Istennek — nem sült el, a merénylőt a soffőr és egy csendőrmester lefűlítették. Kihallgatásakor azt vallotta, hogy előbb Hintze német tengernagyot, majd Wekerlét, utóbb Tiszát akarta megölni, mert ő okozta a háborút. A fiatalember különben szocialista vagy anárkista vagy micsoda. — Lám, hová vezet a radikális sajtó és radikális politikusok féktelen izgatása? Tisza szerencsés megmenekülése fölött a király, Izabella főhercegnő, Albrecht herceg, több notabilitás és számosan igaz tisztelői közül örömlüket fejezték ki. Bizony, bizony örülhetünk és nagy hálaival tartozunk a Mindenhatónak az ő megmeneküléséért.

— Uj miniszteri segédfogalmazó. Megirtuk e cím alatt, hogy a kereskedelmi miniszter a saját miniszteriumába dr. Kenessey Zoltán vármegyey aljegyzőt és főispáni tiltkárt min. segédfogalmazóvá nevezte ki. Az aljegyző azonban — amint értesülünk — a kinevezést nem fogadta el, hanem továbbra is megmarad a vármegye szolgálatában. Ez a hír a vármegye közönsége körében érthető, és szinte örömmel keltett, mert Kenessey Zoltánban egy kiváló, kötelességtudó munkást veszített volna el a vármegye.

— Miniszteri elismerés a veszprémi rendőrtiszteknek. A földmivelési miniszter a következő leiratot intézte vármegyénk alispánjához: „M. kir. földmivélségsügyi miniszter. 132410. IX. 2. 1918. szám. A mezőgazdasági termények és élelmickek hamisításának tilalmazásáról szóló 1895. évi XLIV. t. c. végrehajtása során meglegedéssel tapasztaltam, hogy az e t. cikkben előirt ellenőrzési szemléknél és minta-veleleknél, valamint általában a törvény végrehajtásánál dr. Török Gyula veszprémi rendőrkapitány és Próder László veszprémi rendőrfogalmazó elismerésre méltó tevékenységet fejtettek ki, miért is nevezetékkel leendő közlés végett is értesítem alispán urat, hogy nevezett rendőrtisztszviselőknök e téren kifejtett ügybizgóságukért alismerésemel és köszönetemel fejezem ki. Budapest, 1918. évi szeptember hó 9-én. A miniszter helyett, aláírás, h. Államtitkár.” — Azt hisszük, ehhez a miniszteri leirathoz, amely a legszebb ajánlólevél rendőrtiszteinknek az államosítás küszöbén, nem szükséges bővebb kommentárt fűznünk.

— Uj járásbíró. A király dr. Kovács Aladár kir. törvényszéki jegyzőt, a veszprémi kir. törvényszék egyik jeles és rokonszenves tagját Enyingre kir. járásbíróvá nevezte ki.

— Balatoni körut kiépítése. E hó 17-én és 18-án volt a balatoni nagy körut első közigazgatási bejárása Hartig Sándor keresk. min. tanácsos vezetése alatt. A Balatoni Szövetség és vármegyénk érdekeltsége képviselőiben dr. Óvári Ferenc veszprémi orsz. képviselő vett részt a bejárásán, továbbá Forster Gyula keresk. miniszteri mászaki